

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 Факультет управління, адміністрування та туризму
 Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

Рівень вищої освіти

Розвиток атракційного пункту за рахунок грантових можливостей за матеріалами равликової ферми «Епіравлик», Хмельницька область, с. Нижні Вовківці

Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»

Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»

Освітня програма «Туризм»

Шифр 23252

Виконав: студент 4 курсу
 група ТУР-19-1

Керівник

Нормоконтролер

До захисту допускаю:
 Зав. кафедри
 туризму та готельно-
 ресторанної справи

19 12 2024 р.

Підпис

Ілля СТАСЮК

Ініціали, прізвище

Підпис

Ігор ЖУРБА

Ініціали, прізвище

Підпис

Оксана ГРИНДІЙ

Ініціали, прізвище

Підпис

Ігор ЖУРБА

Ініціали, прізвище

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет управління, адміністрування та туризму
 Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи
 Рівень вищої освіти магістр
 Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»
 Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»
 Освітня програма Туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ
 зав. кафедри туризму та
 готельно-ресторанної справи
Ігор ЖУРБА
 19 12 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Стасюка Іллі Валерійовича

Прізвище, ім'я, по батькові студента

- 1 Тема роботи Розвиток атракційного пункту за рахунок грантових можливостей за матеріалами равликової ферми «Епіравлик», Хмельницька область, с. Нижні Вовківці
 керівник роботи Журба Ігор Євгенович
 затверджена Наказом по університету від «26» серпня 2024 р. №60
- 2 Строк подання студентом роботи на кафедру 19-12 2024 р.
- 3 Вихідні дані до роботи: посібники, періодичні видання, статистичні звіти, Інтернет джерела
- 4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити)
У першому розділі розглянути теоретичні основи дослідження гастрономічного туризму. У другому розділі проаналізувати діяльність та послуги равликової ферми «Епіравлик», ринок грантових проєктів для розвитку малого бізнесу та оцінити розвиток ферми за рахунок грантових програм. У третьому розділі представлені проблеми, перспективи розвитку равликової ферми «Епіравлик» за рахунок грантів.
- 5 Перелік графічного матеріалу: Трактування поняття «атракційний пункт»; Класифікація ознаки туристичних атракційних пунктів. Облаштування равликової ферми; Аналіз зміни вартості послуг равликової ферми «Епіравлик»; Рекомендації розвитку равликової ферми «Епіравлик» за рахунок грантів
5. Дата видачі завдання 02 09 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Назва етапу виконання ДР	Термін виконання етапу роботи	Примітка
1. Вибір теми і складання бібліографії	02.09.2024	*
2. Вивчення стану проблеми за темою «Розвиток атракційного пункту за рахунок грантових можливостей за матеріалами равликової ферми «Епіравлик», Хмельницька область, с. Нижні Вовківці», висвітлення її в науковій літературі, нормативних документах, мережі Інтернет	16.09.2024	
3. Збір фактичного матеріалу	23.10.2024	
4. Уточнення мети, завдань і обґрунтування концепції роботи	07.10.2024	
5. Вибір методів аналізу матеріалів. Попереднє формулювання гіпотез, припущень тощо	14.10.2024	
6. Виявлення тенденцій, схем розвитку проблемної ситуації, прогнозування та формулювання підходів до розв'язання проблеми	28.10.2024	
7. Підготовка тексту Основної частини роботи. Формулювання висновків за розділами	11.11.2024	
8. Підготовка тексту виступу та загальних висновків, проходження попереднього захисту	25.11.2024	
9. Підготовка тексту виступу та загальних висновків, проходження попереднього захисту	09.12.2024	
10. Здача роботи на кафедрі	16.12.2024	

Студент-дипломник

Підпис,

Ілля СТАСЮК

Ім'я, Прізвище

Керівник роботи

Підпис,

Ігор ЖУРБА

Ім'я, Прізвище

АНОТАЦІЯ

на дипломну роботу _____ Стасюка Іллі Валерійовича _____

Тема роботи: Розвиток атракційного пункту за рахунок грантових можливостей за матеріалами равликової ферми «Епіравлик», Хмельницька область, с. Нижні Вовківці _____

Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Науковий керівник д.е.н., професор Журба І.Є.

м. Хмельницький, 2024 р.

Дипломна робота виконана на 52 с., містить 5 таблиць, 5 рисунків, з перелік джерел посилань складається із 27 найменування.

Актуальність роботи. Розвиток атракційних пунктів є одним із ключових чинників стимулювання туризму, економічного зростання регіонів та підвищення їхньої конкурентоспроможності на внутрішньому та міжнародному ринках. У сучасних умовах, коли фінансові ресурси місцевих громад і приватних підприємств обмежені, грантові програми виступають ефективним механізмом для реалізації туристичних ініціатив.

Перший розділ роботи присвячений розгляду теоретичним основам дослідження поняттям атракція та атракційний пункт, кваліфікаційним його ознакам та міжнародному досвіду розвитку туристичних атракцій за рахунок грантів.

У другому розділі проаналізовано загальну діяльність равликової ферми «Епіравлик»; ринок грантових можливостей для розвитку туризму; оцінено розвитку равликової ферми «Епіравлик» за рахунок грантових програм.

У третьому розділі розглянуті переваги та недоліки грантового фінансування та представлені пропозиції розвитку равликової ферми «Епіравлик» за рахунок грантів.

Ключові слова: атракція, атракційний пункт, грант, грантові проєкти, фінансування, равликова ферма, розвиток, аналіз, проблеми, перспективи.

SUMMARY

for the thesis _____ Stasyuk Ilya Valeriyovych _____

Topic of the work: Development of an attraction point at the expense of grant opportunities based on materials from the snail farm "Epiravlyk", Khmelnytskyi region, village of Nyzhni Vovkivtsi _____

Specialty 242 "Tourism and Recreation"

Department of Tourism and Hotel and Restaurant Business

Scientific supervisor Doctor of Economics, Professor Zhurba I.E.

Khmelnytskyi, 2024

The thesis is completed on 53 pages, contains 6 tables, 6 figures, the list of references consists of 27 names.

Relevance of the work. The development of attraction points is one of the key factors in stimulating tourism, economic growth of regions and increasing their competitiveness in domestic and international markets. In modern conditions, when the financial resources of local communities and private enterprises are limited, grant programs are an effective mechanism for implementing tourism initiatives.

The first section of the work is devoted to the consideration of the theoretical foundations of the study of the concepts of attraction and attraction point, its qualifying features and international experience in the development of tourist attractions through grants.

The second section analyzes the general activities of the snail farm "Epiravlyk"; the market of grant opportunities for tourism development; the development of the snail farm "Epiravlyk" through grant programs is assessed.

The third section considers the advantages and disadvantages of grant financing and presents proposals for the development of the snail farm "Epiravlyk" through grants.

Keywords: attraction, attraction point, grant, grant projects, financing, snail farm, development, analysis, problems, prospects.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ АТРАКЦІЙНИЙ ПУНКТ В ТУРИЗМІ	10
1.1 Сутність понять атракція та атракційний пункт	10
1.2 Класифікаційні ознаки туристичних атракційних пунктів на туристичному ринку	13
1.3 Міжнародний досвід розвитку туристичних атракцій за рахунок грантів	18
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РОЗВИТКУ АТРАКЦІЙНОГО ПУНКТУ ЗА РАХУНОК ГРАНТОВИХ ПРОГРАМ	23
2.1 Характеристика діяльності равликової ферми «Епіравлик»	23
2.2 Аналіз ринку грантових можливостей для розвитку туризму	28
2.3 Оцінка розвитку равликової ферми «Епіравлик» за рахунок грантових програм	34
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ГРАНТОВОГО ФІНАНСУВАННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	38
3.1 Переваги та недоліки грантового фінансування	38
3.2 Пропозиції розвитку равликової ферми «Епіравлик» за рахунок грантів	42
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51

ВСТУП

Розвиток атракційних пунктів є одним із ключових чинників стимулювання туризму, економічного зростання регіонів та підвищення їхньої конкурентоспроможності на внутрішньому та міжнародному ринках. У сучасних умовах, коли фінансові ресурси місцевих громад і приватних підприємств обмежені, грантові програми виступають ефективним механізмом для реалізації туристичних ініціатив.

Туризм стає важливим інструментом економічного зростання, залучення інвестицій і створення нових робочих місць. Розвиток атракційних пунктів, які стають магнітами для туристів, сприяє активізації місцевої економіки, збільшенню податкових надходжень та створенню умов для розвитку малого і середнього бізнесу.

Багато атракційних пунктів в Україні та світі стикаються з проблемами недофінансування, застарілої інфраструктури та відсутності сучасних туристичних продуктів. Грантові можливості, що надаються міжнародними організаціями, ЄС, фондами розвитку, дозволяють залучити необхідні ресурси для модернізації та популяризації об'єктів.

Грантові програми часто орієнтовані на впровадження екологічних, соціально орієнтованих та інноваційних рішень. Це дає можливість розвивати атракційні пункти у відповідності до принципів сталого розвитку, що відповідає сучасним світовим тенденціям і попиту туристів. Грантові програми нерідко надають перевагу проектам, спрямованим на збереження культурно-історичних об'єктів, розвитку локальної ідентичності та просуванню місцевої культури. Це сприяє збереженню національного надбання та популяризації культурного туризму.

В умовах конкуренції між туристичними регіонами як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках, залучення грантових коштів для розвитку атракційного пункту дозволяє створити унікальні туристичні

продукти, які забезпечують зростання туристичних потоків. Грантові програми заохочують впровадження інноваційних технологій у туризмі, таких як цифровізація, використання віртуальної та доповненої реальності, інтерактивні платформи. Це відкриває нові можливості для розвитку атракційних пунктів та підвищення якості туристичних послуг.

У сфері дослідження розвитку атракційних пунктів, зокрема за рахунок грантових можливостей, працюють науковці з різних галузей, таких як туризмознавство, економіка, регіональний розвиток і грант-менеджмент. Вітчизняні науковці Бейдик О.О., Мальська М.П., Забуранна Л.В., Чернюк Л.Г., Кифяк В.Ф. досліджують у своїх працях інвестування у туризм, використання міжнародних грантів для розвитку інфраструктури. Закордонні науковці Richard W. Butler, Chris Cooper, Edward Inskeep, David Weaver, Greg Richards зосереджують свою увагу на дослідженні стійкого розвитку туристичних об'єктів і грантових ініціатив.

Метою даної роботи є дослідження розвитку туристичних атракційних пунктів за рахунок грантових проєктів.

Для досягнення визначеної мети потрібно виконати такі завдання:

- дослідити сутність понять атракція та атракційний пункт;
- представити класифікаційні ознаки туристичних атракційних пунктів на туристичному ринку;
- дослідити міжнародний досвід розвитку туризму за рахунок грантів;
- охарактеризувати діяльності равликової ферми «Епіравлик»;
- проаналізувати ринок грантових можливостей для розвитку туризму;
- оцінити розвиток равликової ферми «Епіравлик» за рахунок грантових програм;
- розглянути переваги та недоліки грантового фінансування;
- запропонувати пропозиції розвитку равликової ферми «Епіравлик» за рахунок грантів.

Об'єктом дослідження є розвиток равликової ферми «Епіравлик» за рахунок грантів.

Предметом дослідження є розвиток грантового фінансування атракційних пунктів в туризмі

У ході роботи дослідження здійснювалися із застосуванням аналітичних, економіко-статистичних методів, а також методів порівняння, групування та інших підходів до аналізу.

Інформаційну основу для підготовки кваліфікаційної роботи склали дисертаційні дослідження, навчальні посібники, наукові статті, матеріали міжнародних науково-практичних конференцій, присвячених відповідній тематиці, а також офіційний вебсайт равликової ферми, статистичні дані щодо розвитку гастрономічного туризму та Інтернет-джерела. Наукова новизна роботи полягає в аналізі сучасного стану використання грантів для розвитку туристичних атракційних об'єктів, а також у визначенні проблем і перспектив застосування грантового фінансування для вдосконалення функціонування ферми в туристичній сфері.

Практична цінність цього дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути застосовані під час проведення практичних занять, читання лекцій для підготовки спеціалістів у галузі туризму, а також у процесі подальших наукових розвідок.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, а саме містить сторінок тексту 53 сторінки, 6 рисунків, 6 таблиць,. Список використаних джерел включає 27 найменування.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ

1.1 Сутність поняття атракція та атракційний пункт

В туризмі атракції — це об'єкти чи явища, які спонукають туристів відвідати певну місцевість, затриматися там на тривалий час і скористатися відповідними послугами [17, с. 80]. Поняття «атракція», «привабливість» та «пам'ятка» мають ключове значення в туристичній галузі, адже саме вони формують основу всієї інфраструктури, а також є найважливішим компонентом туристичної пропозиції. Проте дослідження таких привабливостей викликає труднощі з двох основних причин. По-перше, це надзвичайно широка категорія, яка охоплює як матеріальні, так і нематеріальні об'єкти. По-друге, в Україні часто не ведеться статистичний облік відвідуваності таких об'єктів, що ускладнює аналіз.

Атракція (від лат. *attractio* – притягувати) – комплекс заходів та засобів задоволення потреб туристів у змістовному проведенні дозвілля з використанням туристських ресурсів об'єктів природного або штучного походження на визначеній території [8].

У своїй праці Шикіна О.В. стверджує, що «атракція це сукупність розваг і заходів, спрямованих на створення у туриста позитивних вражень від подорожі. Вона є ключовим елементом якісного відпочинку та головною причиною, яка спонукає людину залишити свій дім і вирушити у подорож. Таким чином, система розваг відіграє важливу роль у забезпеченні успішності туристичних турів» [21, с.164-165].

Серед основних видів атракцій у туризмі можна виділити екскурсії, різноманітні культурно-масові заходи, такі як спортивні змагання, фестивалі мистецтв, карнавали, маскаради, конкурси, шоу-програми, виставки, ярмарки, тематичні салони. До цього переліку також входять заходи, що

передбачають активну участь туристів, організовані аніматорами розважальні програми, тематичні парки, а також розваги, спрямовані на задоволення специфічних інтересів, наприклад, шопінг, казино, боулінг, більярд чи скачки [4, с.108].

Атракційний пункт є найменшою туристичною дестинацією в ієрархії типології. Його визначають як географічну одиницю (місце чи локацію) з чітко окресленими межами, яка відвідується та використовується споживачами протягом певного часу.

Такі пункти пропонують поєднання рекреаційних занять і послуг, зосереджених в одному місці, що створюють цінність для туристів через:

- різноманітність видів активності;
- участь у подіях та унікальні враження;
- створення особливого настрою;
- можливість взаємодії між туристами.

Зародження атракційного пункту базується на таких чинниках:

- економіко-географічне розташування;
- унікальні регіональні природні та рекреаційні ресурси.

«Атракційний пункт» зазвичай означає географічну локацію або об'єкт, що має особливу привабливість для туристів. Це можуть бути природні, культурні, історичні чи архітектурні об'єкти, які стимулюють потоки туристів.

Розглянемо трактування поняття «атракційний пункт» різними закордонними та вітчизняними науковцями.

Бейлі (Bailey) визначав атракційні пункти як ті місця, які формують туристичні потоки завдяки унікальним властивостям, таким як природні ресурси, культурна спадщина чи рекреаційні можливості.

Ганн (Gunn, 1972) у своїй моделі туристичних систем підкреслював, що атракційний пункт є ядром, навколо якого організовується туристична діяльність. Його привабливість залежить від доступності, інфраструктури та маркетингу.

В соціології та культурології атракційний пункт розглядається як місце або феномен, що створює символічну або культурну цінність для громади чи суспільства.

МакКаннелл (MacCannell, 1976) акцентував увагу на атракційних пунктах як на «інсценованих автентичностях», що є частиною туристичного досвіду. Це означає, що об'єкт може бути навмисно перетворений на "атракцію", навіть якщо його початкове значення відрізнялося.

Ури (Urry, 1990) у своїй праці «Туристичний погляд» звернув увагу на те, що атракційний пункт є не лише фізичним місцем, але й соціальним конструктом, залежним від очікувань і уявлень туристів.

В економічному контексті атракційний пункт оцінюється з точки зору його впливу на регіональну економіку та зайнятість.

Річард Флоріда (Florida, 2002) вивчав культурно-економічний вплив таких атракцій, підкреслюючи їхню роль у формуванні «креативних міст».

Сміт (Smith, 2015) зазначає, що атракційні пункти мають потенціал для генерації значних доходів через розвиток інфраструктури, обслуговування туристів і залучення інвестицій.

У визначенні поняття «атракційний пункт» вітчизняними науковцями акцент робиться на його ролі як елементу туристичного середовища, що приваблює туристів завдяки своїй унікальності, історико-культурній, природній, соціально-економічній або рекреаційній цінності. Розглянемо деякі з них.

Бейдик О.О. у своїх працях розглядає атракційні пункти як ключові об'єкти туристичного інтересу, які формують основу для розвитку туристичної діяльності. Зокрема, він пов'язує їх із туристичним потенціалом території.

Мальська М.П. визначає атракційні пункти як основні осередки, що забезпечують туристичний потік, та підкреслює їхню роль у створенні туристичних продуктів.

Савченко В.Ф. акцентує увагу на структурі атракційних пунктів, до яких входять об'єкти культурної спадщини, природні ресурси та створені людиною пам'ятки.

Іванов С.М. пропонує розглядати атракційні пункти як важливі об'єкти туристичної інфраструктури, здатні забезпечувати економічний ефект для регіону.

Ці науковці зосереджуються на різних аспектах поняття, таких як їхній внесок у розвиток туризму, економічна цінність, а також культурно-історичний потенціал.

1.2 Класифікаційні ознаки атракційних пунктів на туристичному ринку

Різні фактори, що виступають джерелом споживчої вартості, формують диференціацію пропозиції основних послуг і, відповідно, типологію атракційних пунктів (таблиця 1.1). Відповідно, джерелом формування споживчої вартості для типу I є природні рекреаційні ресурси; II – інфраструктура загального користування; III – штучно створені рекреаційні ресурси; IV – події.

Атракційні пункти на базі первинної пропозиції — це об'єкти чи локації, які самі по собі є основним мотивом для відвідування, оскільки мають унікальну цінність або привабливість. Вони є основою туристичного інтересу та формують головний потік відвідувачів. До них відносяться природні, архітектурні та культурні атракційні пункти.

Природні атракційні пункти - об'єкти природи, що мають естетичну, рекреаційну або унікальну наукову цінність і приваблюють туристів завдяки своїм природним особливостям. Основними ознаками даних пунктів є те що вони мають природне походження, без значного втручання людини;

створюють можливість для екологічного, активного та рекреаційного туризму; використовуються для освітніх програм або наукових досліджень.

Архітектурні атракційні пункти - об'єкти архітектурної спадщини або унікальні споруди, які мають історичну, естетичну чи культурну цінність і є об'єктами туристичної зацікавленості. Основними ознаками яких є те що вони створені людиною як результат архітектурної чи інженерної діяльності; мають історичне, культурне або мистецьке значення; є важливими символами або візитівками регіону.

Атракційні пункти на базі вторинної пропозиції — це об'єкти або локації, які надають додаткові послуги для залучення відвідувачів і створення привабливого дозвілля. Вони функціонують як частина ширшої інфраструктури туризму чи відпочинку та базуються на вторинних потребах, що виникають у відвідувачів під час перебування на локації.

Спортивні атракційні пункти - об'єкти, які пропонують можливості для занять спортом, активного дозвілля або участі у змаганнях, а також спортивно-розважальні послуги. Вони можуть бути сезонними (лижні курорти взимку, пляжні види спорту влітку) або цілорічними (спортивні комплекси, стадіони). Також орієнтованими на індивідуальні заняття спортом, групові тренування, змагання та спортивні події. Та можуть включати додаткові розваги (мотузкові парки, скеледроми, пейнтбол, велотури).

Торгові атракційні пункти - місця, де головний акцент робиться на продаж товарів або надання супутніх послуг із торговим характером, які є частиною загальної туристичної чи рекреаційної пропозиції.

Представниками торгових атракційних пунктів можуть бути:

- сувенірні крамниці у туристичних зонах;
- фермерські ринки та ярмарки місцевих виробників;
- гастрономічні павільйони з дегустаціями (сири, вино, равлики тощо);
- магазини з виробами місцевих ремісників та майстрів.

Таблиця 1.1 - Типологія атракційних пунктів за Т. Бігером [23]

Тип атракційного пункту	Визначальний об'єкт	Приклад
I. Атракційні пункти на базі первинної пропозиції		
Природний	Ландшафт Водоймище Природні парки	Озеро Синевір, Шацькі озера Олександрія – дендрологічний парк Національної академії наук України
Архітектурний / культурний	Архітектурні споруди Палацово-паркові комплекси	Маріїнський палац, Лівадійський палац
II. Атракційні пункти на базі вторинної пропозиції		
Спортивний	Спортивний комплекс	Національний спортивний комплекс «Олімпійський»
Торговий	Торговий комплекс	Торговий центр «Океан-плаза»
Транспортноузловий	Аеропорт	Аеропорт «Бориспіль»
III. Самодостатні штучно створені атракційні пункти		
Розважальний	Тематичні парки Аквапарки Казино	«Мамаєва слобода» в Києві «Острів скарбів», смт. Кирилівка (узбережжя Азовського моря)
IV. Тимчасові атракційні пункти		
Подієвий	Концерти Фестивалі Спортивні змагання	«Євробачення–2008 в Києві «Євро–2012» в Києві, Львові, Дніпропетровську

Самодостатні штучно створені атракційні пункти — це об'єкти, які були спеціально побудовані або організовані для залучення туристів і відвідувачів. Вони є головною метою подорожі або важливим місцем дозвілля завдяки унікальній концепції, масштабності чи високій розважальній цінності.

Розважальний атракційний пункт — це об'єкт або місце, що пропонує різноманітні розваги для відвідувачів, часто орієнтовані на відпочинок, активне дозвілля та туристичний інтерес. Такі пункти є важливою складовою туристичної інфраструктури та відіграють значну роль у залученні

відвідувачів. Такі пункти зазвичай розміщуються у туристично привабливих місцях: парках, рекреаційних зонах, курортах, історичних місцевостях або в межах міст.

Подієвий атракційний пункт — це місце або об'єкт, що спеціалізується на проведенні різноманітних заходів та подій, орієнтованих на залучення відвідувачів. Такий атракційний пункт є важливою частиною індустрії подієвого туризму та дозвілля. Подієві атракційні пункти можуть функціонувати як на відкритому повітрі (площі, парки, майданчики), так і в закритих приміщеннях (культурні центри, стадіони, виставкові комплекси).

Класифікація атракційних пунктів у туризмі може здійснюватися за різними ознаками, залежно від їх характеристик, природи, функцій, привабливості та впливу. За допомогою таблиці 1.2 розглянемо найпоширеніші критерії цієї класифікації.

Таблиця 1.2 - Класифікація атракційних пунктів за різними ознаками

Кваліфікаційна ознака атракційних пунктів	Вид атракційних пунктів	Представники
За природою об'єкта	Природні атракції:	Гори (Карпати, Говерла) Озера і річки (Шацькі озера, Дніпро) Ландшафтні парки (Кременецькі гори, Карпатський національний природний парк).
	Антропогенні атракції:	Архітектурні пам'ятки (Софія Київська, замки Західної України). Культурно-історичні об'єкти (Поля боїв, музеї).
	Рекреаційні атракції:	Курорти (Буковель, Моршин). Термальні джерела (Косино).
За функціональним призначенням	Культурно-пізнавальні	Музеї, театри, історичні місця (Національний музей у Львові)
	Релігійно-паломницькі	Святині (Лавра, Зарваниця)
	Розважальні	Парки атракціонів (Аквапарк у Трускавці). Центри дозвілля (зоопарки, дельфінарії).
	Екстремальні	Локації для активного відпочинку (рафтинг, альпінізм у Карпатах).
	Рекреаційно-оздоровчі	Санаторії, термальні курорти
За видом туризму	Екотуристичні	Національні парки, екостежки
	Історико-культурні	Замки (Хотинський, Кам'янець-

		Подільський)
	Містичні або таємничі	Локації з легендами або аномаліями (Бушанський храм, Чортківський замок)
За географічним охопленням	Місцеві	Орієнтовані на локальних жителів (сільські музеї)
	Регіональні	Відомі в межах регіону (поля боїв, обласні заповідники)
	Національні	Значущі для всієї країни (Софія Київська, Хортиця)
	Міжнародні	Знакові для іноземних туристів (Чорнобильська зона, Львівський старий центр)
За тривалістю відвідування	Короткострокові	Місця, що потребують до кількох годин на огляд (пам'ятники, міські музеї)
	Довготривалі	Локації, що включають проживання (курорти, великі національні парки).
За ступенем автентичності	Автентичні	Збережені в оригінальному вигляді (Стародавній Львів). Реконструйовані:
	Реконструйовані	Відновлені об'єкти (Київська Русь у Копачеві).
	Інценовані	Спеціально створені для туристів (парк "Козацька Січ").
За емоційною привабливістю	Величні та монументальні	Об'єкти, що викликають захоплення масштабами (Карпати, Софія Київська).
	Романтичні	Місця для відпочинку парами (Луцький замок, Тунель кохання).
	Містичні	Об'єкти з легендами чи таємничою історією

Атрактивність, тобто привабливість для відвідувачів, властива таким пунктам, розглядається інвесторами як джерело доходу. Проте їх створення і розвиток має й негативні наслідки: збільшується транспортний рух, зростає навантаження на інфраструктуру загального користування, забруднюється повітря, посилюється шумовий фон. Отже, створення будь-якого атракційного пункту необхідно оцінювати з точки зору не тільки прямих економічних витрат і доходів, а й прихованих економічних ефектів і витрат.

Отже, туристичні атракційні пункти є ключовими елементами успішного розвитку туристичних дестинацій. Їхні ознаки допомагають визначити сильні сторони об'єкта, розробити ефективну стратегію залучення туристів та забезпечити його сталий розвиток у довгостроковій перспективі.

1.3 Міжнародний досвід розвитку туристичних атракцій за рахунок грантів

Міжнародний досвід розвитку туристичних атракцій за рахунок грантів демонструє ефективність залучення грантових коштів для створення, модернізації та популяризації туристичних об'єктів. Такі фінансові ресурси дозволяють підтримати інноваційні проєкти, зберегти культурну та природну спадщину, розвивати інфраструктуру й залучати туристів на локальному, національному та міжнародному рівнях.

За допомогою таблиці 1.3 розглянемо основних представників грантового фінансування туристичної сфери в світі

Таблиця 1.3 – Проєкти грантового фінансування туристичної сфери в світі

Країни	Грантові програми	Напрямок
Європейський Союз	Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF)	Підтримує розвиток туристичної інфраструктури, реставрацію історичних пам'яток, створення екотуристичних маршрутів
	Програма COSME	Спрямована на підтримку малого та середнього бізнесу у сфері туризму, включно з інноваційними туристичними атракціями
	Програма INTERREG	Співпраця між країнами для спільного розвитку культурних і природних об'єктів туризму
США	National Endowment for the Arts (NEA)	Гранти для культурних атракцій, таких як театри, фестивалі, музеї.
	Heritage Preservation Grants	Фінансування проєктів із збереження історичних і культурних об'єктів.
	Economic Development Administration (EDA)	Підтримує туристичні проєкти, які створюють робочі місця та сприяють економічному розвитку

Канада	Canada Cultural Spaces Fund	Підтримка проєктів, що розвивають культурні об'єкти та туристичні атракції.
	Canadian Heritage Grants	Гранти для збереження історичних місць, організації культурних подій і фестивалів.
Австралія	Tourism Demand Driver Infrastructure (TDDI)	Гранти на розвиток туристичної інфраструктури та атракцій.
	Regional Tourism Investment Fund	Фінансування проєктів у регіональних туристичних центрах

Розглянемо більш детально деякі проєкти та результати їх впровадження в різних країнах світу.

Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF) — це один із основних структурних фондів Європейського Союзу, створений для сприяння економічному та соціальному розвитку регіонів країн-членів ЄС. Його метою є зменшення диспропорцій між регіонами та стимулювання сталого розвитку економіки, включно з підтримкою туристичної інфраструктури та культурних проєктів.

Напрямки фінансування у сфері туризму через ERDF:

- розвиток інфраструктури;
- створення туристичних об'єктів та зон відпочинку;
- будівництво доріг, велотрас, пішохідних маршрутів та оглядових майданчиків;
- збереження культурної та природної спадщини;
- реставрація пам'яток архітектури, історичних будівель, музеїв;
- створення умов для сталого використання природних ресурсів у туризмі;
- інноваційні туристичні продукти;
- розробка цифрових рішень для просування туризму (мобільні додатки, віртуальні тури);

- створення інноваційних тематичних парків, екотуристичних маршрутів тощо;
- підтримка малого та середнього бізнесу у сфері туризму;
- фінансування проєктів для розвитку готельного, ресторанного бізнесу, туристичних агенцій;
- розширення локальних ініціатив, які популяризують культурну та гастрономічну спадщину.

Приклади реалізованих проєктів за підтримки ERDF є реставрація Королівського замку у Варшаві. Метою даного проєкту було відновлення архітектурної спадщини після Другої світової війни. Результатом даного проєкту стало відновлення замку, який став важливим туристичним центром і культурним об'єктом міжнародного значення.

Наступною реалізацією даного проєкту було в Іспанії для розвитку туристичних маршрутів у Каталонії. Метою було створення еко- та культурних туристичних маршрутів. Як результат збільшилось кількості туристів при збереженні місцевої природної спадщини.

В Італія за допомогою даного проєкту відбулась реставрація історичних будівель у Тоскані. Результатом було покращення туристичної інфраструктури та залучення додаткових інвестицій.

National Endowment for the Arts (NEA) — це незалежне федеральне агентство уряду США, засноване в 1965 році. Воно надає фінансування для підтримки мистецтва, культурних проєктів та інституцій у США, стимулюючи розвиток культурного та туристичного потенціалу країни.

Основні цілі NEA:

1. Підтримка мистецтва та культури. Надає фінансову допомогу художнім проєктам, що охоплюють візуальне мистецтво, музику, театр, танці, літературу, кіно та цифрові медіа.
2. Збереження культурної спадщини. Підтримує проєкти, що зберігають історичну та культурну ідентичність місцевих спільнот.

3. Сприяння доступності мистецтва для громадян. Надає гранти для створення культурних центрів, освітніх програм, виставок і фестивалів, що роблять мистецтво доступним для широкої аудиторії.

4. Розвиток економіки через культуру. Фінансування мистецьких ініціатив сприяє створенню робочих місць, залученню туристів і розвитку регіонів.

Приклади реалізованих проєктів:

За допомогою реалізації проєкту за підтримки NEA у місті Санта-Фе, Нью-Мексико було створення мистецьких центрів, галерей і проведення щорічного фестивалю мистецтв. Завдяки цьому місто стало важливим туристичним центром, що приваблює тисячі відвідувачів щорічно та забезпечує робочі місця для місцевих художників.

За допомогою Restoration of the Tennessee Theatre (Ноксвілл, Теннессі) була здійснена реставрація історичного театру для використання в культурних і туристичних цілях. Завдяки цьому театр перетворився на головний культурний центр міста, що сприяє розвитку місцевої економіки.

Підтримка створення арт-просторів та інфраструктури в малих містах для залучення туристів і підвищення культурної активності за допомогою ArtPlace America — культурний розвиток громад. Як результат підтримка створення арт-просторів та інфраструктури в малих містах для залучення туристів і підвищення культурної активності. Завдяки цьому розвиток місцевого туризму та культурних атракцій на базі грантових коштів.

Canada Cultural Spaces Fund (CCSF) — це державна програма Канади, спрямована на підтримку розвитку культурної інфраструктури по всій країні. Програма надає фінансування для будівництва, модернізації та облаштування культурних об'єктів, що допомагають зміцнити мистецький і культурний сектор Канади.

Цілі програми Canada Cultural Spaces Fund:

1. Розвиток культурної інфраструктури. Надає фінансування для будівництва, ремонту та оновлення культурних і мистецьких об'єктів.

2. Зміцнення культурного середовища. Підтримка проєктів, які сприяють розвитку творчих просторів, зокрема театрів, музеїв, галерей, бібліотек та музичних студій.

3. Покращення доступності до культури. Підтримка інклюзивних проєктів, що роблять культурні та мистецькі об'єкти доступними для громадян різних соціальних груп, зокрема осіб з інвалідністю.

4. Сприяння технологічним інноваціям. Надає фінансування для впровадження інноваційних технологій у культурні установи (наприклад, цифрові медіа, інтерактивні експозиції).

За допомогою підтримки CCSF були реалізовані такі проєкти, як реставрація музею мистецтв у Монреалі, будівництво концертного залу у Ванкувері та сучасного культурного центру у Торонто. Результатом цих проєктів стало підвищення туристичної привабливості регіону та підтримка креативної економіки.

Отже, міжнародний досвід показує, що залучення грантових коштів є дієвим інструментом для розвитку туристичних атракцій. Гранти дозволяють: зберегти культурну та природну спадщину; розвивати інфраструктуру й підвищувати якість послуг; створювати нові туристичні маршрути й об'єкти; підтримувати інноваційні та сталорозвиткові ініціативи.

Використання успішного міжнародного досвіду може стати ключем до ефективного розвитку туристичних атракцій у будь-якій країні.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ ПОДІЛЛЯ

2.1 Характеристика діяльності равликової ферми «Епіравлик»

У 2020 році в селі Нижні Вовківці на Хмельниччині підприємця Альона Шибунько разом із чоловіком заснували ферму з вирощування равликів. Господарство розташоване на ділянці площею 30 соток, з яких 25 соток відведено для вирощування молюсків. Равлики утримуються під дерев'яними щитами, харчуючись спеціальними кормами та рослинністю.

Для запуску цього бізнесу власники залучили фінансування у розмірі 500 тисяч гривень.

На початковому етапі створення ферми необхідно було виконати низку підготовчих робіт:

- підготувати земельну ділянку,
- викорчувати пні,
- встановити опори та обгородити територію спеціальною сіткою,
- обладнати систему поливу,
- засіяти поле їстівною для равликів культурою перко,
- виготовити та розмістити тисячу дерев'яних щитів для проживання молюсків,
- розселити сотні тисяч мальків у підготовлене середовище.

Також було виконано волонтерські роботи з облаштування території ферми для відвідувачів, а саме:

- очищення ділянки від сміття,
- впорядкування глиняної хатини,
- створення фотозон,
- облаштування майданчика для проведення равликових перегонів.

Ферма «ЕпіРавлик» відкрилася для відвідувачів у червні 2021 року, що ознаменувало початок її першого туристичного сезону. На території ферми знаходиться відреставрована столітня українська хата, яка слугує місцем для відпочинку та є чудовою локацією для фотосесій. Крім цього, облаштовано кілька унікальних фотозон, які також користуються великою популярністю серед гостей (рисунок 2.1).

Рисунок 2.1 – Облаштування равликової ферми

У 2021 році власники равликової ферми «Епіравлик» не змогли отримати прибуток. Кошти, отримані від продажу екскурсій та дегустацій страв з равликів, були витрачені на закупівлю малька та кормів, а також на облаштування території (рисунок 2.2).

Рисунок 2.2 – Особливості вирощування равликів на ферми
«Еріравлик»

Попри початок повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року та введення воєнного стану, туристичний сезон розпочався в червні, і власникам вдалося повністю окупили витрати на запуск бізнесу та отримати прибуток у розмірі 10% від вкладених коштів, що склало 50 000 грн. Усі отримані кошти були спрямовані на подальший розвиток ферми та облаштування зон відпочинку (рисунок 2.3).

Рисунок 2.3 – Облаштування зони відпочинку та дегустації на фермі
«Епіравлик»

Особливістю цього бізнесу є те, що для вирощування дорослого равлика потрібно 3-4 місяці, за умови належного догляду, повноцінного харчування та регулярних «водних процедур». Дорослі равлики на фермі «Епіравлик» зазвичай важать 7-9 грамів, хоча можуть бути як по 6, так і по 12 грамів. Основною ознакою якісного їстівного равлика є «завернута губа» — закручена частина мушлі, що свідчить про його дозрівання та першосортність, а також означає, що равлик більше не буде рости.

Основними працівниками на фермі є подружжя Шибунько. Протягом сезону 2021 року вони самостійно збирали равликів для закладів, відвідувачів та клієнтів, а в 2022 році, наприкінці сезону, для збору равликів вони найняли працівника. За сезон, з травня по кінець жовтня, коли відбувається вирощування та збір равликів, ферма вирощує приблизно 5 тонн.

Равликова ферма «ЕпіРавлик» надає своїм відвідувачам широкий вибір послуг:

- екскурсії по території ферми;
- дегустації страв з равликів;
- равликові перегони.

Детальніше розглянемо кожну з цих послуг.

Під час екскурсії відвідувачі можуть дізнатися все про життя равликів. Екскурсії проходять по спеціально облаштованих стежках, де не росте трава, щоб равлики не могли там відпочивати, харчуватися чи приймати сонячні ванни. Ці стежки регулярно обробляються та чистяться, щоб вони були зручними для прогулянок і щоб відвідувачі не пошкодили равликів.

Вартість екскурсії за останні три роки не змінювалась та становить 100 грн з одного відвідувача.

Іншою послугою, яку пропонує ферма «ЕпіРавлик», є дегустація страв з равликів. Господарі презентують кілька варіантів страв з равликів, приготованих з різними соусами. У меню також є равлик, фарширований під соусом, канапки з равликовою ікрою, а також канапки з м'ясом равлика та овочами. Для дегустації на фермі створена зручна зона для відпочинку. За

допомогою таблиці 2.2 розглянемо зміну вартості дегустації в період з 2021 по 2024 роки.

Таблиця 2.1 - Зміну вартості дегустації за останні чотири роки на равликовій фермі «ЕпіРавлик»

Вид послуги	Вартість, грн.				Зміна показника 2024/2023
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	
Дегустація	300	300	350	400	50

З таблиці 2.2 видно, що вартість дегустації протягом 2021-2022 років залишалася стабільною. Однак для туристичного сезону 2023 року планується підвищення вартості на 50 грн, і така ж зміна очікується в 2024 році. Це пов'язано з ростом витрат на обслуговування ферми. Особливістю дегустації на фермі «ЕпіРавлик» є те, що при замовленні дегустації екскурсія надається безкоштовно.

Власники ферми стверджують, що м'ясо равликів є корисним для людини, оскільки містить багато білка, амінокислот і вітамінів, а також сприяє зміцненню кісток і хрящів. Вони також запевняють, що м'ясо равликів має омолоджувальний ефект.

У 2022 році кількість відвідувачів ферми варіювалася від 10 осіб у будні дні до 70 осіб у вихідні. В 2023 році бажаючих відвідати стало значно більше в для відвідування ферми у вихідний день необхідно було забронювати час заздалегіть.

Для тих, хто не має змоги відвідати ферму «ЕпіРавлик», але хоче насолодитися делікатесами з равликів, доступна доставка. Делікатеси доставляються в вакуумній упаковці за вказаною адресою, тішачи гурманів.

Равликова ферма «ЕпіРавлик » пропонує наступні сети:

- По-бургундськи;
- Чотири сира;
- Трюфельний;

- Томаджіо;

- Мікс.

Вартість будь-якого набору становить лише 200 грн, а при замовленні від 10 штук один набір додається в подарунок.

Окрім м'яса равлика, фермери також продають ікру. Ікра збирається, але перед тим, як потрапити до споживача, вона довго промивається та готується за спеціальним фірмовим рецептом власників ферми.

Власники зазначають, що косметологічна та фармацевтична промисловість активно зацікавлена у закупівлі цієї сировини для своїх цілей.

Отже, можна зробити висновок, що равликова ферма – це атракційний пункт для спокійного відпочинку, де панує тиша, затишок і смачна їжа. Тут немає штучних обмежень соціуму, необхідності комусь щось доводити чи відповідати на чужі очікування.

2.2 Аналіз ринку грантових можливостей для розвитку туризму

У 2025 році очікується збільшення кількості грантових програм порівняно з 2024 роком, що відкриє безліч нових можливостей для українського бізнесу. Отримання грантів стане важливим джерелом фінансової підтримки для підприємств. Гранти нададуть можливість отримати необхідні ресурси для інновацій, розвитку та реалізації амбітних проєктів, забезпечуючи не лише фінансову допомогу, але й доступ до експертних знань та додаткових ресурсів, що дозволить підвищити конкурентоспроможність. У 2025 році використання грантів стане ключовим інструментом для досягнення великих цілей як для стартапів, так і для вже існуючих бізнесів.

Розглянемо гранти які були актуальні в 2024 році та будуть на ринку в 2015 році.

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) запускає програми підтримки проєктів у таких сферах, як промисловість, енергетика, аграрне господарство, фінанси, туризм, транспорт та нерухомість. Гранти зазвичай надаються на консалтингові послуги, але в рамках програми EU4Business також можливе часткове покриття вартості проєкту. Окрім цього, підприємства можуть отримати фінансування для розробки бренду, маркетингових стратегій, впровадження автоматизації виробництва, CRM-систем, а також для закупівлі ліцензійного програмного забезпечення. Для малого та середнього бізнесу передбачена часткова компенсація (до 85%) витрат на консалтингові послуги [18].

USAID – американська організація, яка працює над розвитком і просуванням демократії в інших країнах. Вона надає гранти для програм, спрямованих на боротьбу з економічними та соціальними проблемами, такими як голод і бідність. Також USAID фінансує ініціативи, що сприяють покращенню освіти, підтримці стійкості бізнесу, його відновленню, а також розвитку креативних індустрій.

Програма аграрного та сільського розвитку (АГРО) сприяє розвитку мережі господарств, що забезпечують продовольчу безпеку в Україні. Бюджет грантів коливається від 500 000 до 4 000 000 грн.

Гранти для бізнесу від Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO) спрямовані на боротьбу з голодом. Організація підтримує розвиток сільського, рибного та лісового господарства, а також покращує харчування та вирішення продовольчих проблем. FAO запускає грантові програми для малих фермерських господарств, сільськогосподарських підприємств, кооперативів та виробничих об'єднань.

Програма грантової підтримки від FAO пропонує до 370 000 грн (10 000 \$) для малих фермерських господарств, а також до 925 000 грн (25 000 \$) для малих і середніх сільськогосподарських підприємств, кооперативів і об'єднань виробників.

Гранти для бізнесу від програми Erasmus — це ініціатива міжнародної співпраці Європейського Союзу з іншими країнами в сферах освіти, молоді та спорту. Участь у програмі можуть брати студенти, аспіранти, магістри, викладачі, учні, волонтери, а також керівники молодіжних та аматорських спортивних організацій. Гранти надаються для інноваційних проєктів у таких галузях, як наука, культура, мистецтво, інформаційні технології, туризм, сільське господарство. Програма також фінансує підтримку малого та середнього підприємництва та розвиток соціальної інфраструктури [18].

Для проєктів співпраці в сфері освіти дорослих (KA220-ADU) розмір гранту може досягати 400 000 євро.

Гранти для бізнесу від програми House of Europe – ініціатива Європейського Союзу, спрямована на підтримку професійного та творчого обміну між українцями та їхніми партнерами в країнах ЄС і Великій Британії. Програма охоплює такі напрямки, як культура та креативний сектор, освіта, медицина, соціальне підприємництво, медіа та робота з молоддю. Грантові кошти можна отримати на стажування, нетворкінг у ЄС та Великій Британії, навчальні поїздки, резиденції, тренінги, участь у конференціях, професійних подіях та інші можливості.

Конкурс «Інноваційні лабораторії» надає підтримку розробці та тестуванню інноваційних рішень для важливих завдань, що можуть мати позитивний і тривалий вплив на різні культурні та креативні сектори. Бюджет конкурсу становить 5 438 131 євро.

Гранти для бізнесу від програми Horizon Europe – це основна ініціатива ЄС, яка фінансує дослідження та інновації. Програма націлена на посилення конкурентоспроможності та зростання Європейського Союзу, а також на пошук технологічних рішень для вирішення проблем у сферах зміни клімату, цифрової трансформації та досягнення Цілей сталого розвитку ООН. Грантові кошти надаються для підтримки дослідників в Європі, які працюють у таких областях, як охорона довкілля, енергетика, цифровий розвиток та вирішення геополітичних проблем [18].

Програма також підтримує інноваційні рішення штучного інтелекту для забезпечення надійної онлайн-активності громадян, з бюджетом 5 000 000 євро.

Гранти для бізнесу від GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit) – це німецька організація, яка займається міжнародним співробітництвом. GIZ фокусується на розробці та впровадженні грантових програм, спрямованих на покращення якості життя в країнах, що розвиваються, а також на трансформацію їх економік. Організація надає фінансування для проєктів у таких сферах, як розвиток бізнесу, охорона навколишнього середовища, охорона здоров'я та інфраструктура [22].

Гранти для бізнесу від Кусаноне – це програма фінансової підтримки, ініційована урядом Японії. Підтримка надається неурядовим організаціям, лікарням, початковим школам, науково-дослідним інститутам та іншим неприбутковим організаціям для розвитку місцевих громад. Програма фінансує проєкти малого масштабу, що мають позитивний вплив. Однак пріоритет надається ініціативам у таких сферах, як медична допомога, освіта, підтримка уразливих груп населення, соціальні послуги та охорона навколишнього середовища.

Програма на реалізацію проєктів у 2024 р. – максимальна сума грантової допомоги для одного проєкту близько 90000 доларів.

Гранти для бізнесу від Дія.Бізнес – це національний український проєкт, спрямований на розвиток підприємництва та експорту. Проєкт реалізується ДУ «Офіс з розвитку підприємництва та експорту» у співпраці з Міністерством цифрової трансформації України. Тут можна отримати консультації з понад 65 різних напрямків, а також скористатися безкоштовною онлайн-школою для підприємців. На платформі Дія.Бізнес доступні актуальні новини та можливості для розвитку бізнесу, зокрема корисні вебінари, навчальні та грантові програми [22].

Грант на власну справу підтримує майбутніх підприємців, а також діючих ФОПів і юридичних осіб у створенні або розвитку власного бізнесу, з бюджетом до 250 000 грн.

Розглянемо грантові програми які сприятимуть зростанню та розвитку організацій та підприємств у 2025 році.

Грантові програми «єРобота» спрямовані на підтримку проєктів та ініціатив, що стосуються віддаленої роботи. Вони надають фінансування самозайнятим особам, таким як фрілансери, стартапери та експерти в галузі освітніх, мовних курсів і інноваційних технологій, які сприяють розвитку дистанційної роботи [22].

Ці програми зазвичай ініціюються урядами, освітніми установами або некомерційними організаціями, забезпечуючи фінансову підтримку тим, хто займається розвитком навичок та створенням інструментів для ефективної віддаленої роботи. Критерії та умови для отримання грантів можуть змінюватися залежно від конкретної програми.

Грантові програми Ukrainian Startup Fund (USF) орієнтовані на підтримку різних видів стартапів, зокрема тих, що працюють у галузях технологій, інновацій та цифровізації.

До типів бізнесів, які можуть подати заявку на гранти від USF, належать ІТ-стартапи, проєкти у сферах штучного інтелекту, розробки мобільних додатків, кібербезпеки, блокчейн-технологій, електронної комерції, охорони здоров'я та біотехнологій, агротехнологій, енергетики та екологічних інновацій.

Фонд також готовий підтримувати інші інноваційні напрямки, які можуть сприяти технологічному розвитку та економічному зростанню України.

Розглянемо туристичні підприємства, які розширили свій бізнес за рахунок грантових коштів, показує, як підтримка з боку державних та міжнародних програм може сприяти розвитку та розширенню підприємств, особливо в періоди економічних труднощів чи нестабільності.

Туристична компанія «Українські Карпати», що спеціалізується на організації турів по Карпатах, отримала грант від Європейського Союзу для розвитку екологічного туризму. За рахунок цього фінансування була створена інфраструктура для екологічних маршрутів, збудовані нові еко-готелі та розроблені програми для туристів, які бажають досліджувати природу Карпат, зберігаючи навколишнє середовище. Це сприяло значному збільшенню кількості відвідувачів і залученню інвестицій на відновлення місцевих природних ресурсів.

Агроферма «Зелена Долина», що спеціалізується на агротуризмі, отримала грант від державної програми підтримки сільського туризму. Завдяки цьому фінансуванню фермери змогли модернізувати свою ферму, збудувати комфортні будиночки для туристів, організувати екскурсії по агрогосподарствах і провести навчання для місцевих мешканців, щоб вони могли працювати в галузі агротуризму. Розширення діяльності сприяло зростанню кількості туристів, які не лише відпочивають, але й активно беруть участь у сільському господарстві.

Равликова ферма «ЕпіРавлик» отримала грант для розвитку екологічного бізнесу та туризму. За ці кошти було створено нові екскурсійні зони, удосконалено технології вирощування равликів, а також розширено спектр послуг, включаючи дегустації та комфортні зони для відпочинку гостей. Крім того, грантове фінансування дало змогу фермі запустити онлайн-продаж делікатесів з равликів, що допомогло залучити нових клієнтів.

Кемпінг «Тихий Берег», розташований на березі річки, отримав фінансування від програми розвитку туризму та рекреаційних територій. Завдяки гранту були створені нові зони для кемпінгу, збудовані додаткові міні-готелі та модернізована інфраструктура для відпочиваючих, зокрема для любителів водних видів спорту. Це сприяло збільшенню потоку туристів та створенню нових робочих місць для місцевих жителів.

Туристична агенція «Відкриті горизонти», яка спеціалізується на організації індивідуальних та групових турів, отримала грант для цифровізації своїх послуг. Завдяки цьому, компанія розробила мобільний додаток для бронювання турів та створила онлайн-платформу для проведення віртуальних турів по найбільш популярних туристичних локаціях України. Це дозволило залучити нову аудиторію, розширити присутність на ринку та значно збільшити дохід.

Таким чином, грантове фінансування стало ключовим інструментом для розвитку туристичних компаній. Воно не тільки сприяє покращенню інфраструктури, але й відкриває нові можливості для розширення бізнесу, підвищення конкурентоспроможності та залучення більшої кількості клієнтів.

2.3 Оцінка розвитку равликової ферми «Епіравлик» за рахунок грантових програм

Власниця равликової ферми за 4 роки існування бізнесу приймала участь у багатьох грантових проєктах та отримала фінансування завдяки перемозі в шести з них. Сума грантового фінансування равликової ферми досягає двох мільйонів гривень. Розглянемо де які з них, завдяки яким ферма мала можливість подальшого розвитку.

Для створення равликової ферми власники залучили фінансування в розмірі 500 тис. грн, і в цьому їм допомогла участь у проєкті від мережі «Епіцентр». Це Всеукраїнський проєкт «Мільйони добрих справ», у якому взяли участь понад 1,3 тис. українських підприємців-початківців. Щоб отримати фінансування для своєї справи, покупці «Епіцентру» подавали грантові заявки, в яких представляли свої бізнес-ідеї, плани реалізації та кошториси в межах визначеної суми. З понад тисячі заявок було обрано 40

півфіналістів. Переможців обирало експертне журі на основі відеопрезентацій та захисту бізнес-проектів. Серед 20 переможців була й Альона Шибунько, яка виграла необхідну суму для реалізації свого бізнесу.

За допомогою цих грошей була придбана земельна ділянка розміром 30 соток, облаштоване поле 25 соток для розведення равликів, закуплений мальок, відремонтована стара хатинка та облаштовані місця для відпочинку та фото зони.

В 2021 році Равликова ферма почала працювати на туристичному ринку як атракційний пункт та приймати відвідувачів .

Також Альона Шибунько, власниця равликової ферми «Епіравлик» в 2022 році отримала грантове фінансування від державного проєкту «Дія.Бізнес» в розмірі 250 тис. грн. За допомогою даного фінансування було придбана та встановлена система «Пастух», яка допомагає утримувати равликів на відведеній території. Також підведено власну воду за допомогою свердловин для поливу.

В 2023 році власниця равликової ферми «Епіравлик» отримала грантове фінансування від державного проєкту «ЄРобота». Даний проєкт допоміг отримати кошти на закупівлю матеріалу для оснащення нової території.

У вересні 2024 року Альона Шибунько, власниця равликової ферми «Епіравлик», отримала грант у розмірі 100 тис. грн від програми «EU4Business» в рамках третьої хвилі проєкту SEED. Цей грант спрямований на допомогу власникам мікро- та малих підприємств у агросфері та суміжних галузях у масштабуванні бізнесу та досягненні нового рівня розвитку. SEED — освітній проєкт, організований Глобальним договором ООН в Україні, який реалізується за підтримки PepsiCo Ukraine та фінансування PepsiCo Foundation.

Глобальний договір ООН в Україні вже втретє організовує освітній проєкт SEED, який підтримує власників мікро- та малих бізнесів у масштабуванні їхнього бізнесу та досягненні нового рівня розвитку. Проєкт

реалізується за підтримки компанії PepsiCo та фінансової підтримки PepsiCo Foundation.S — Sustainable / сталість

E — Empowering / розширення можливостей

E — Ethic / етика

D — Diverse / різноманіття

Проект сприяє досягненню прогресу в реалізації Цілей сталого розвитку (ЦСР) та розвитку громад.

Рисунок 2.4 – Переможці третьої хвилі проекту SEED

Цей грант був спрямований на будівництво теплиці, яка виконує функції репродукційної кімнати для мальків равликів та слугує навчальним центром для майбутніх фермерів-равлиководів. Крім того, власниця ферми брала участь у тренінгах, організованих в рамках проекту «Розпочни свій бізнес» Міжнародної організації праці, що сприяло вдосконаленню її бізнес-процесів та залученню подальшого фінансування.

За допомогою рисунку 2.5 представимо основні етапи розвитку равликової ферми за рахунок грантового фінансування.

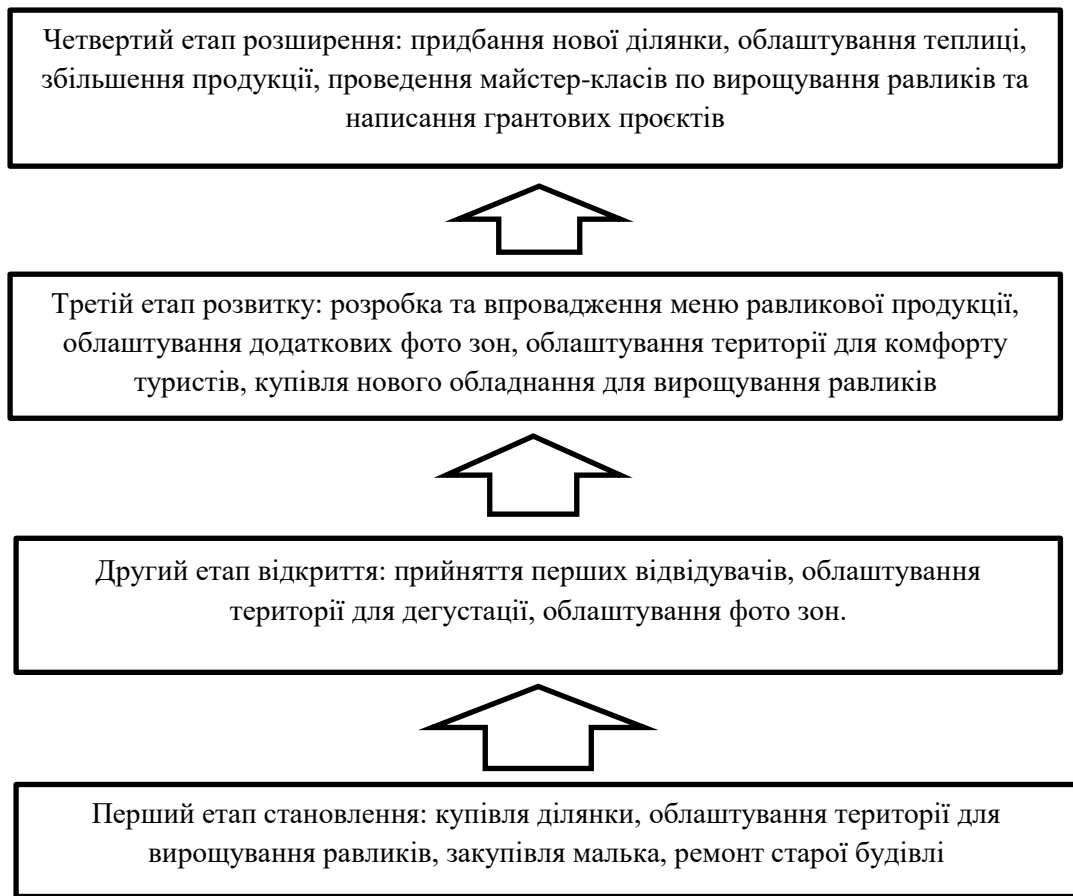

Рисунок 2.5 – Етапи розвитку равликової ферми «Епіравлик» за рахунок грантового фінансування

Отже, як показав позитивний приклад розвитку равликової ферми, що за рахунок грантових коштів можливо втілити в життя ідею, яка буде розвиватись та приносити прибуток.

РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ГРАНТОВОГО ФІНАНСУВАННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

3.1 Переваги та недоліки грантового фінансування

У сучасному підприємницькому середовищі гранти стають важливим інструментом для підтримки та розвитку бізнесу. Від невеликих стартапів до великих компаній багато організацій розглядають грантове фінансування як ефективний спосіб залучення коштів, що не потребує повернення чи сплати відсотків, на відміну від традиційних кредитів або інвестицій.

Гранти займають ключове місце в екосистемі підприємництва, забезпечуючи не лише фінансову підтримку, а й додаткові можливості для розвитку та масштабування бізнесу. Для стартапів на початкових етапах гранти можуть стати вирішальним ресурсом, коли власні фінанси обмежені, а залучення інвесторів супроводжується високими ризиками. Окрім того, гранти стимулюють впровадження інновацій, проведення досліджень та розробок, які можуть мати значний довгостроковий вплив на економіку та суспільство.

Фінансування у формі грантів може надаватися державними установами, приватними фондами, міжнародними організаціями та неурядовими структурами для підтримки конкретних ініціатив, проектів чи наукових досліджень. На відміну від позик, гранти не передбачають обов'язкового повернення коштів, хоча їх отримання часто пов'язане з виконанням певних умов або зобов'язань щодо реалізації проекту. Процедура подання заявки на грант є доволі конкурентною і потребує ретельної підготовки, включаючи обґрунтування цілей, детальний план виконання та розподіл грантових коштів.

Завдяки цифровізації та появі спеціалізованих платформ, грантове фінансування стає більш доступним, оскільки процес пошуку відповідних

програм і подання заявок значно спрощується. Однак для успішного отримання гранту необхідно уважно планувати, досліджувати можливі джерела фінансування та створювати добре підготовлену й переконливу проектну пропозицію.

Переваги грантового фінансування.

Однією з головних переваг грантів є можливість отримати фінансову підтримку без зобов'язань щодо повернення коштів. На відміну від традиційних кредитів чи інвестицій, де фінансування супроводжується сплатою відсотків або передачею частки в бізнесі, гранти надаються на безповоротній основі. Такий формат є особливо цінним для стартапів і некомерційних організацій, які потребують ресурсів для запуску нових ініціатив або реалізації проектів.

Можливість розвитку та інновацій. Грантове фінансування відкриває широкі перспективи для створення нових продуктів, проведення досліджень і впровадження інноваційних рішень. Такі кошти можуть бути використані для підтримки розробки сучасних технологій, покращення якості продуктів або послуг, а також для дослідницької роботи, що здатна сприяти соціальному та економічному прогресу. Завдяки грантам підприємства отримують можливість експериментувати та впроваджувати новації без значних фінансових ризиків. Для туристичної сфери гранти часто спрямовані на підтримку інноваційних ідей, таких як розвиток екотуризму, цифрових рішень у туризмі чи тематичних турів. Також вони дають можливість підтримати локальні ініціативи, які підвищують туристичну привабливість регіону.

Покращення репутації та збільшення визнання. Отримання гранту від авторитетної організації чи державної програми може значно зміцнити репутацію вашого бізнесу або проекту, а також підвищити його впізнаваність на ринку. Це підтверджує високу оцінку вашої діяльності з боку провідних інституцій, що здатне привернути увагу потенційних клієнтів, партнерів чи

інвесторів. Подібне визнання формує позитивний імідж і сприяє зростанню довіри до вашого бренду.

Доступ до мережі та консультування. Грантове фінансування часто надає не лише кошти, але й доступ до професійної спільноти, включаючи експертів, наставників і однодумців. Багато грантодавців пропонують додаткові можливості, такі як менторські програми, тренінги та заходи для нетворкінгу. Це може допомогти вам розвинути нові навички, налагодити важливі професійні контакти й отримати корисні рекомендації від досвідчених фахівців. Така підтримка сприяє не лише особистісному розвитку, а й відкриває нові горизонти для вашого проекту чи бізнесу

Разом з плюсами є і мінуси залучення грантів.

Конкурентність та обмеженість ресурсів. Одним із головних недоліків грантового фінансування є значна конкуренція під час подання заявок. Велика кількість проектів і ініціатив претендує на обмежені фінансові ресурси, що ускладнює процес отримання гранту та робить його непередбачуваним. Як результат, може знадобитися значний обсяг часу та зусиль, без жодних гарантій позитивного результату.

Обмеження на використання коштів. Донори зазвичай встановлюють суворі умови щодо використання грантових коштів, що може зменшити гнучкість у керуванні проектом. Гранти часто виділяються на чітко визначені цілі, і будь-яке відхилення від затвердженого плану може спричинити необхідність повернення коштів або застосування інших санкцій. Це створює складнощі для проектів, які потребують змін або адаптації в процесі реалізації.

Бюрократія та звітність. Отримання та використання грантових коштів зазвичай вимагає виконання численних бюрократичних процедур, серед яких важливим є дотримання вимог щодо звітності та управління проектом. Ці вимоги можуть бути складними та забирати багато часу, що потребує додаткових зусиль і ресурсів для їх належного виконання.

Можлива залежність від зовнішнього фінансування. Якщо проекти та організації орієнтуються на гранти як основне джерело фінансування, вони можуть стати залежними від зовнішніх коштів для свого подальшого розвитку. Це створює ризик у довгостроковій перспективі, особливо у разі зменшення доступу до грантів або змін у пріоритетах донорів. Залежність від грантів також може обмежувати можливості проекту для самостійного розвитку та досягнення фінансової стабільності.

Незважаючи на численні переваги, які приносить грантове фінансування, важливо враховувати й можливі недоліки та обмеження, що супроводжують процес залучення грантів. Для успішного отримання та використання грантових коштів необхідно ретельно планувати, дотримуватися умов і бути готовими адаптуватися до вимог донорів.

Більш наочного представлення переваг та недоліків грантового фінансування розглянемо за допомогою таблиці 3.1

Таблиця 3.1 - Переваг та недоліків грантового фінансування

Переваги грантового фінансування	Можливість отримати фінансову підтримку без зобов'язань щодо повернення коштів
	Можливість розвитку та інновацій
	Покращення репутації та збільшення визнання
	Доступ до мережі та консультування
Недоліки залучення грантових коштів	Конкурентність та обмеженість ресурсів
	Обмеження на використання коштів
	Бюрократія та звітність
	Можлива залежність від зовнішнього фінансування

Таким чином, підсумовуючи плюси та мінуси залучення грантів, можна зазначити, що грантове фінансування відіграє важливу роль у підтримці підприємницьких та інноваційних ініціатив. Гранти надають унікальну можливість отримати фінансування без необхідності його повернення,

сприяють розвитку новаторських ідей і можуть значно підвищити репутацію та видимість бізнесу. Проте, важливо також враховувати виклики, зокрема високу конкуренцію, суворі вимоги щодо використання коштів і потенційну залежність від зовнішнього фінансування.

3.2 Пропозиції розвитку равликової ферми «Епіравлик» за рахунок грантів

Равликова ферма постійно розвивається як за рахунок грантів та і за рахунок власних коштів. Для її подальшого розвитку ми хочемо запропонувати декілька заходів.

По перше це подальша розробка курсів та тренінгів для навчання фермерів основам равлиководства, що є важливим кроком у розвитку цієї галузі. Такі програми повинні включати теоретичні та практичні заняття, що охоплюють основи вирощування равликів, їх кормову базу, техніки утримання та захисту від хвороб, а також методи збуту продукції.

Основними етапами розробки курсів можуть бути:

1. Аналіз потреб фермерів: визначення рівня знань та досвіду, вивчення основних проблем, з якими вони стикаються в равлиководстві.

2. Структуризація навчального матеріалу: розподіл тем на теоретичні блоки (біологія та еволюція равликів, технології вирощування, економіка бізнесу) та практичні заняття (демонстрація процесу вирощування, методи збору та обробки продукції).

3. Розробка навчальних матеріалів: створення підручників, відео-уроків, презентацій і тестових завдань для перевірки знань.

4. Практичні тренінги: організація виїзних тренінгів на фермах, де фермери можуть безпосередньо побачити технології вирощування равликів, ознайомитись з обладнанням та матеріалами.

5. Зворотний зв'язок та вдосконалення програм: проведення оцінки ефективності курсів через опитування учасників і коригування матеріалів на основі отриманих відгуків.

Такі курси допоможуть фермерам ефективно освоїти технології равлиководства, підвищити якість та кількість продукції, що в свою чергу сприятиме розвитку цієї галузі.

Наступна пропозиція це розширення мережі збуту готової та напівготової продукції з равликів. На даному етапі продукцію ферми можна знайти на полицях мережі супермаркетів Делікат.

Для розширення мережі збуту фермі необхідно:

1 Пошук партнерів. Ідентифікація великих продуктових мереж, які можуть бути зацікавлені в продажу равликової продукції. Це можуть бути супермаркети, органічні магазини, спеціалізовані ринки.

Підготовка презентацій та пропозицій для менеджерів з закупок великих мереж, де підкреслюється унікальність продукту та його переваги.

2 Позиціонування на полицях супермаркетів. Визначення місця для продукції (окремі полиці для екологічних продуктів чи преміум-класу). Використання стратегій, які дозволяють підвищити видимість продукту (акції, дегустації, спеціальні пропозиції).

3. Маркетингова підтримка. Проведення рекламних кампаній в ЗМІ, соціальних мережах, на сайті, для збільшення впізнаваності бренду. Співпраця з блогерами, шеф-кухарями, ресторанами для популяризації продукту серед кінцевих споживачів. Участь у виставках та ярмарках, щоб продемонструвати якість продукції та привернути увагу до бренду.

4 Зворотний зв'язок і адаптація. Встановлення зворотного зв'язку з великими мережами і споживачами, щоб коригувати стратегію продажів, упаковки та асортименту продукції. Моніторинг продажів і ефективності стратегії виходу на ринок.

5. Прогнозування та масштабування. на основі аналітики та досвіду роботи з мережами можна прогнозувати попит на продукцію, що допоможе правильно налаштувати виробництво та зберігання.

Після успішного виходу на ринок можна розширювати асортимент, освоювати нові ринки (напр. експорт), збільшувати обсяги виробництва і покращувати логістичні процеси.

Розробка та впровадження такої стратегії дозволить «Епіравлик» стати відомим брендом на ринку та забезпечити успішний вихід на великі продуктові мережі, забезпечивши сталість і зростання бізнесу.

Створення вебсайту для равликової ферми «Епіравлик» є важливим кроком для розвитку онлайн-присутності та залучення нових клієнтів. Вебсайт може стати потужним інструментом для маркетингу, продажів, інформування про продукцію та створення іміджу бренду. Ось пропозиція щодо структури та функціоналу вебсайту:

1. Основні функції вебсайту

1.1 Головна сторінка: привітальна сторінка з коротким описом ферми «Епіравлик», місією бренду, цінностями та основними пропозиціями. Сторінка повинна бути привабливою, з фото та відео контентом, який показує процес вирощування равликів, етапи виготовлення продукції та атмосферу ферми.

1.2 Про нас: сторінка з детальним описом історії ферми, її засновників, філософії сталого фермерства та унікальних технологій вирощування равликів. Також можна включити відгуки клієнтів, партнерів та експертів галузі.

1.3 Продукція: детальний каталог продукції ферми, де будуть представлені різні види равликів (свіжі, консервовані, равликове м'ясо, олія, косметичні засоби з равликовим слизом тощо). Кожен товар повинен мати опис, інформацію про склад, переваги, способи використання та ціну.

1.4 Послуги та атракції: опис усіх послуг, які ферма надає як атракційний пункт: екскурсії, майстер-класи, гастрономічні тури, організація заходів на фермі, агротуризм, участь у фестивалях і т.д.

1.5 Ресторан / кафе: окремий розділ з меню ресторану або кафе на фермі. Можна додати детальну інформацію про спеціальні страви з равликів, а також можливість онлайн-бронювання столиків або замовлення доставки.

1.6 Блог та новини: розділ, де публікуються статті на тему равлиководства, екології, здорового харчування, кулінарії з равликами, а також анонси подій, новин ферми та спеціальних пропозицій.

1.7 Магазин: інтегрований інтернет-магазин для онлайн-продажу продукції ферми. Можливість вибору товарів, додавання їх у кошик, оплата через різні платіжні системи та доставка.

1.8 Контакти та мапа: інформація для зв'язку з фермою (телефон, електронна пошта, форма зворотного зв'язку), а також інтерактивна мапа для зручного пошуку місцезнаходження ферми, адреса та час роботи.

2. Додаткові можливості для вебсайту

SEO-оптимізація: для залучення органічного трафіку з пошукових систем сайт повинен бути оптимізований для пошукових запитів. Це включає використання ключових слів, що стосуються равликової ферми, равликової продукції, здорового харчування та екологічного сільського господарства.

Інтеграція з соціальними мережами: кнопки для підписки на соціальні мережі (Facebook, Instagram, YouTube) для збільшення охоплення аудиторії та інтерактивності. Можна також вбудувати стрічку з Instagram або Facebook для регулярного оновлення контенту на сайті.

Відгуки та рейтинги: на сторінці продукції або послуг можна додати функціонал для відгуків та оцінок від клієнтів, щоб підвищити довіру до бренду і сприяти прозорості бізнесу.

Онлайн-чат: можливість для відвідувачів сайту звертатися до адміністрації або консультантів через онлайн-чат, що дозволить швидко відповісти на запитання потенційних клієнтів або туристів.

Адаптивний дизайн: сайт повинен бути зручним для перегляду на різних пристроях — комп'ютерах, планшетах, смартфонах, щоб користувачі могли без проблем отримувати інформацію та робити покупки в будь-який час.

3. Маркетинг та просування сайту

Е-mail розсилки: інтеграція з системою для регулярних розсилок новин, акцій, нових статей в блозі, спеціальних пропозицій, запрошень на заходи та фестивалі.

Онлайн-реклама: використання інструментів для таргетованої реклами в Google, соціальних мережах та інших платформах для залучення нових клієнтів, а також промо-кампанії для сезонних акцій або спеціальних заходів.

Партнерства та колаборації: розділ для партнерських програм або спільних проектів з іншими бізнесами, такими як ресторани, екологічні магазини, готелі чи туристичні агенції, що можуть допомогти в просуванні вебсайту.

4. Підтримка та оновлення

Регулярне оновлення контенту: додавання нових статей, рецептів, фото та відео, а також актуалізація інформації про продукти та послуги, щоб підтримувати інтерес до сайту та залучати нових відвідувачів.

Аналіз даних: використання інструментів аналітики (Google Analytics) для відстеження відвідуваності сайту, аналізу поведінки користувачів та оптимізації контенту під потреби цільової аудиторії.

Завдяки вебсайту «Епіравлик» зможе ефективно демонструвати свою продукцію, залучати туристів і потенційних клієнтів, а також створити зручний канал для комунікації та онлайн-продажів. Це допоможе значно розширити ринок, підвищити впізнаваність бренду та забезпечити сталий розвиток бізнесу.

Таблиця 3.2 – Рекомендовані пропозиції щодо розвитку равликової ферма «ЕпіРавлик» за рахунок грантів

№ з/п	Назва заходу	Зміст заходу	Очікуваний результат
1	Створення освітніх програм	Розробка курсів та тренінгів для навчання фермерів основам равлиководства	Залучення нових партнерів, формування експертної репутації ферми
2	Розширення мережі збуту	Розробка стратегії виходу на ринки великих продуктових мереж, створення бренду ферми	Збільшення обсягів продажу, підвищення впізнаваності на даному рівні
3	Використання цифрових інструментів	Створення вебсайту ферми	Підвищення впізнаваності бренду, залучення нових клієнтів через онлайн-платформи

Ця таблиця систематизує пропозиції, що дозволять фермі «ЕпіРавлик» розширити свою діяльність, залучити грантове фінансування та підвищити конкурентоспроможність.

ВИСНОВКИ

Розвиток атракційних пунктів є одним із ключових чинників стимулювання туризму, економічного зростання регіонів та підвищення їхньої конкурентоспроможності на внутрішньому та міжнародному ринках. У сучасних умовах, коли фінансові ресурси місцевих громад і приватних підприємств обмежені, грантові програми виступають ефективним механізмом для реалізації туристичних ініціатив.

Поняття «атракція», «привабливість» та «пам'ятка» мають ключове значення в туристичній галузі, адже саме вони формують основу всієї інфраструктури, а також є найважливішим компонентом туристичної пропозиції. Проте дослідження таких привабливостей викликає труднощі з двох основних причин. По-перше, це надзвичайно широка категорія, яка охоплює як матеріальні, так і нематеріальні об'єкти. По-друге, в Україні часто не ведеться статистичний облік відвідуваності таких об'єктів, що ускладнює аналіз.

Атракційний пункт є найменшою туристичною дестинацією в ієрархії типології. Його визначають як географічну одиницю (місце чи локацію) з чітко окресленими межами, яка відвідується та використовується споживачами протягом певного часу.

Розглянули типологію та класифікацію атракційних пунктів у туризмі за різними ознаками, залежно від їх характеристик, природи, функцій, привабливості та впливу.

Міжнародний досвід розвитку туристичних атракцій за рахунок грантів демонструє ефективність залучення грантових коштів для створення, модернізації та популяризації туристичних об'єктів. Такі фінансові ресурси дозволяють підтримати інноваційні проекти, зберегти культурну та природну спадщину, розвивати інфраструктуру й залучати туристів на локальному, національному та міжнародному рівнях.

Охарактеризувавши діяльність равликової ферми з'ясували, що це атракційний пункт для спокійного відпочинку, де панує тиша, затишок і смачна їжа. Тут немає штучних обмежень соціуму, необхідності комусь щось доводити чи відповідати на чужі очікування.

Аналіз ринку грантових пропозицій показав, що У 2025 році очікується збільшення кількості грантових програм порівняно з 2024 роком, що відкриє безліч нових можливостей для українського бізнесу. Отримання грантів стане важливим джерелом фінансової підтримки для підприємств. Гранти нададуть можливість отримати необхідні ресурси для інновацій, розвитку та реалізації амбітних проєктів, забезпечуючи не лише фінансову допомогу, але й доступ до експертних знань та додаткових ресурсів, що дозволить підвищити конкурентоспроможність. У 2025 році використання грантів стане ключовим інструментом для досягнення великих цілей як для стартапів, так і для вже існуючих бізнесів. Це наступні грантові проєкти «єРобота», грантові програми Ukrainian Startup Fund (USF), Гранти для бізнесу від Дія.Бізнес, Horizon Europe, House of Europe, USAID та інші.

Аналіз розвитку равликової фірми за рахунок грантів показав, що на протязі 4 років можна отримати фінансування в розмірі до двох мільйонів гривень для розпочатку з нуля до розширення бізнесу та стійкого його розвитку.

Дослідивши плюси та мінуси залучення грантів, можна зазначити, що грантове фінансування відіграє важливу роль у підтримці підприємницьких та інноваційних ініціатив. Гранти надають унікальну можливість отримати фінансування без необхідності його повернення, сприяють розвитку новаторських ідей і можуть значно підвищити репутацію та видимість бізнесу. Проте, важливо також враховувати виклики, зокрема високу конкуренцію, суворі вимоги щодо використання коштів і потенційну залежність від зовнішнього фінансування.

Наші пропозиції подальшого розвитку равликової ферми, це розробка курсів та тренінгів для навчання фермерів основам равлиководства,

розширення мережі збуту готової та напівготової продукції з равликів та Створення вебсайту для равликової ферми «Епіравлик». Дані пропозиції допоможуть фермі розвиватись, а втілити їх можна за допомогою грантового фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналізуємо основні грантові програми для підтримки мікро-, малого й середнього підприємництва (ММСП) URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3685782-so-treba-znati-pro-granti-dla-biznesu-v-ukraini.html>
2. Герасименко В.Г., Галасюк С.С., Нездоймінов С.Г. та ін. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку: монографія. Одеса: Астропринт, 2013. 304 с.
3. Гриньова С. О. Грантові можливості для розвитку туризму в Україні: від бізнес-плану до фінансування. Харків: ХНЕУ. 2021
4. Даниленко О. М. Регіональний розвиток туризму: роль державних та міжнародних грантів. Одеса: ОНУ. 2020
5. Демченко В. О. Інноваційні стратегії розвитку туристичних підприємств: грантові можливості та інструменти. Київ: ВД "Техніка". 2017
6. Жукова О. В. Фінансування туристичних проєктів: грантові можливості та інструменти. Київ: Національний університет державної податкової служби України. 2018
7. Іванова Л. М. Тематичні атракції у сучасному туризмі: тенденції розвитку та стратегії. Київ: Наукова думка. 2019
8. Колотуха О.В. // Спортивний туризм та активна рекреація: географія, систематизація, практика (словник-довідник). URL: <https://geohub.org.ua/node/595>
9. Коцур І. Управління розвитком туристичних атракцій: теорія та практика. Київ: Академія управління. 2021
10. Мельник О. (2021). Гранти як інструмент розвитку туристичних підприємств в Україні. Економіка та управління туризмом, 2021. 15(1), 110-124.

11. Нікітін С. О. Управління проектами у туристичній галузі: стратегічний підхід та інструменти. Одеса: ОДАУ. 2020
12. Ольга Мулько Які організації надають гранти українському бізнесу. URL: <https://thepage.ua/ua/economy/perelik-organizacij-de-ukrayinski-pidpriyemci-mozhut-otrimati-granti>
13. Організація Об'єднаних Націй з туризму (UNWTO). (2020). Grants for tourism development: A guide for sustainable growth. Retrieved from URL: <https://www.unwto.org>.
14. Петренко В. С. Розвиток атракційного туризму: теорія і практика. Харків: Вид-во Харківського університету. 2020
15. Романова Н. (2020). Оцінка ефективності грантових програм для розвитку туризму в Україні. Туризм: економіка, менеджмент, суспільство. 2020. 13(2), 45-60.
16. Український бізнес під час війни: реальна аналітика та перспективи на майбутнє у 2024 році. URL: <https://finstream.ua/ukrayinskyj-biznes-pid-chas-vijny-analilyka/>
17. Фодор Д. Д., Бергхауер О. О., Товт А. А., Олаг Н. К. Дослідження найважливіших атракцій спадщинного туризму закарпатської області URL: <https://turizmliol.wordpress.com/2019/05/>
18. Що треба знати про гранти для бізнесу в Україні URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3685782-so-treba-znati-pro-granti-dla-biznesu-v-ukraini.html>
19. Шевченко І. П. Туристичний розвиток в умовах грантової підтримки: міжнародний досвід. Київ: Вид-во Київського університету. 2018
20. Шевченко Л. Ю. Грантові програми для розвитку бізнесу в Україні: можливості та реалії. Чернівці: ЧНУ. 2021
21. Шикіна О.В. Шляхи підвищення привабливості регіону за рахунок розвитку квест-атракцій / Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип.9. С.460-464. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/shykina.htm[2, с.164-165].

22. Які державні програми та гранти існують для українського бізнесу URL: <https://blog.youcontrol.market/iaki-dierzhavni-proghrami-ta-ghranti-isnuiut-dlia-ukrayinskogho-bizniesu/>
23. Berghauer S., Fodor Gy. Touristic Heritage in Little-Europe. Preliminary Research of Heritage Tourism in Transcarpathia. By support of the Hungary–Slovakia–Romania– Ukraine ENPI Cross-border Cooperation Programme 2007-2013, within the confines of the project with identification number HUSKROUA/1101/067 «Touristic heritage in Little-Europe» 2014.
24. European Union (2020). Tourism development through grants: Opportunities and challenges. Retrieved from. URL: <https://ec.europa.eu>.
25. Kharchenko T. How to apply for grants in tourism: A step-by-step guide. Retrieved from. 2021. URL: <https://www.grantify.org>.
26. Michalkó G. A turizmuselmélet alapjai. Turizmus Akadémia I., Kodolányi János Főiskola Székesfehérvár, 2004. 224 pp.
27. Vuk, S. & Jovanovic, B. Tourism and grant funding: Case studies from Serbia. *Tourism Review*, 2019. 74(3), 380-398.